

Міжнародна економічна діяльність України

Шиманська Катерина

Доктор економічних наук

kv.shymanska@gmail.com

ТЕМА 2. Світові процеси регіональної економічної інтеграції та участь у них України

---

1. Геоелекономічна стратегія України та нормативно-правове забезпечення реалізації геоелекономічної політики України.

---

2. Процес європейської інтеграції України та правові засади співробітництва України з ЄС.

---

3. Участь України у інших субрегіональних інтеграційних об'єднаннях.

Засади зовнішньої політики

- забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права;

- забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів;

- використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку;

- створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей;

- утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету держави;

- сприяння міжнародному миру і безпеці у світі, участь у всеосяжному політичному діалозі для підвищення взаємної довіри держав, подолання традиційних і нових загроз безпеці;

- поглиблення співпраці з Організацією [Північноатлантичного договору](#) з метою набуття членства у цій організації;

- підтримка зміцнення ролі міжнародного права у міжнародних відносинах, забезпечення дотримання та виконання чинних, вироблення нових принципів і норм міжнародного права;

- запобігання конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та врегулювання наявних конфліктів;

- забезпечення захисту прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном;

- створення сприятливих умов для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України, підтримання з ними сталих зв'язків;

- забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі;

- підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди;

- забезпечення з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу інтеграції економіки України у світову економічну систему;

- розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку;

- підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір.

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головуєчої в ЄС країни, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

21 лютого 2005 року під час засідання Ради з питань співробітництва схвалили **План дій Україна-ЄС** – двосторонній політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірно-правової бази.

Ключових здобутків у розвитку відносин протягом терміну Плану дій:

- надання Україні статусу країни з ринковою економікою в рамках антидемпінгового законодавства ЄС,
- надання Україні права приєднуватися до зовнішньополітичних заяв і позицій ЄС,
- укладення [Угоди про спрощення оформлення віз](#) та [Угоди про реадмісію осіб](#),
- поширення на Україну фінансування Європейського інвестиційного банку ([Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком](#)),
- поглиблення секторальної співпраці,
- започаткування переговорів щодо укладення нового базового договору на заміну УПС.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС

Процес від угоди до членства (від 6 років)

- Переговори і консультації щодо тексту угоди
- Укладання угод.
- Імплементация угод / моніторинг / консультації.
- Переконавання партнерів у виконанні взятих зобов'язань (виконання Угоди та відповідність критеріям членства)
- Збирання голосів на голосування за членство.

Bulgaria EAA (1995), acceded to the EU in 2007

Croatia SAA (2005), acceded to the EU in 2013

Cyprus AA (1973), acceded to the EU in 2004

Czech Republic EAA (1995),
acceded to the EU in 2004

Estonia EAA (1998), acceded to the EU in 2004

Greece AA (1961), acceded to the EU in 1981

Hungary EAA (1994), acceded to the EU in 2004

Latvia EAA (1998), acceded to the EU in 2004

Lithuania EAA (1998), acceded to the EU in 2004

Malta AA (1971), acceded to the EU in 2004

Poland EAA (1994), acceded to the EU in 2004

Romania EAA (1995), acceded to the EU in 2007

Slovakia EAA (1995), acceded to the EU in 2004

Slovenia EAA (1999), acceded to the EU in 2004

UK ACR (1955), acceded to the EU in 1973

9 вересня 2008 року на Паризькому саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі **Угоди про асоціацію**, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ УА – ЄС (передумови)

- **Підстава:** Помаранчева революція – тиск на ЄС
- **Заміна:** Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС
- **Початок процесу:**
  - Створені переговорні групи (з напрямки – ЗВТ, ЮСБ, секторальна співпраця)
  - До кінця 2009 року розроблено Порядок денний асоціації – документ для виконання до початку дії УА

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом нині впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «[Про засади внутрішньої і зовнішньої політики](#)».

Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ: ПЕРЕГОВОРИ/ ПІДПИСАННЯ/ ДІЯ

- Переговори: 2007-2012.
- Підписання: 21 березня (політика) та 27 червня (ЗВТ).
- Дія угоди:
  - 1 листопада 2014 – тимчасове без ЗВТ та політики
  - 1 січня 2016 – із ЗВТ, але без політики (не було ратифікації Нідерландами)
  - 1 вересня 2017 - повне застосування, обмеження відсутні

Система координації співробітництва між Україною та ЄС

Основними координуючими органами є:

Саміти Україна-ЄС, які є найвищим політичним рівнем діалогу Сторін, зокрема з питань імплементації Угоди (проводяться раз на рік). Саміти покликані здійснювати загальний нагляд за імплементацією Угоди, а також обговорення двосторонніх або міжнародних питань, що становлять спільний інтерес;

Рада асоціації, здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання Угоди про асоціацію та періодично переглядає функціонування цієї Угоди у світлі її цілей.

Комітет асоціації, що покликаний надавати допомогу Раді асоціації у виконанні нею своїх обов'язків та складається з представників Сторін, головним чином, на рівні вищих посадових осіб. Головування в Комітеті асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу.

Парламентський комітет асоціації, який є форумом для проведення засідань та обміну думками між українськими парламентарями та єропарламентарями. Відповідно до складу Парламентського комітету входять члени Верховної Ради України та Європейського Парламенту.

Платформа громадянського суспільства, що покликана сприяти проведенню регулярних засідань представників громадянського суспільства з метою інформування їх про виконання Угоди про асоціацію та врахування їхнього внеску для її виконання.

Угода про асоціацію Україна-ЄС

- **21 березня 2014 р.** під час позачергового саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт саміту.
- **16 вересня 2014 р.** Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно *ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.*

РОЗДІЛИ УГОДИ МАЮТЬ НАСТУПНІ НАЗВИ:

- Основні принципи. (GENERAL PRINCIPLES)
- Політичний діалог і реформи, політична асоціація, кооперація та розширення у сфері міжнародних відносин і безпеки. (POLITICAL DIALOGUE AND REFORM, POLITICAL ASSOCIATION, COOPERATION AND CONVERGENCE IN THE FIELD OF FOREIGN AND SECURITY POLICY)
- Правосуддя, свобода та безпека (JUSTICE, FREEDOM AND SECURITY)
- Питання торгових відносин (TRADE AND TRADE-RELATED MATTERS)
- Економічна співпраця (ECONOMIC AND SECTOR COOPERATION)
- Фінансова співпраця, заходи протидії фінансовим махінаціям (FINANCIAL COOPERATION, WITH ANTI-FRAUD PROVISIONS)
- Міжінституціональні, загальні та остаточні заходи (INSTITUTIONAL, GENERAL AND FINAL PROVISIONS)

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ (ЗМІСТ)

7 лютого 2019 року Верховна Рада України ухвалила Закон про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Політика невизнання та обмежувальні заходи (санкції)

Європейський Союз підтримує суверенітет і територіальну цілісність України в межах її міжнародно-визнаних кордонів. З огляду на військову агресію Росії проти України, а також незаконну анексію території Автономної Республіки Крим і Севастополя ЄС запровадив [обмежувальні заходи \(санкції\)](#) щодо осіб та організацій, причетних до порушення територіальної цілісності України.

Санкції ЄС поділяються на такі групи:

- 1) Економічні та секторальні санкції, запроваджені ЄС щодо РФ через невиконання Росією Мінських домовленостей.
- 2) Санкції ЄС у зв'язку зі спробою анексії Росією Кримського півострова: заборонені імпорту до ЄС товарів з Криму, у т.ч. із Севастополя, без сертифікату походження, виданого органами влади України; фінансові послуги
- 3) Персональні санкції ЄС (візові обмеження та замороження активів) запроваджуються щодо фізичних і юридичних осіб РФ та України у зв'язку з їхніми діями, що підривають та загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України.
- 4) Санкції ЄС проти групи колишніх високих посадових осіб України, які привласнили бюджетні кошти України та своїми діями порушували права людини в Україні. Санкції передбачають замороження фондів та економічних ресурсів таких осіб, що знаходяться на території держав-членів ЄС.

Відносини Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки регулюються **Розділом III Угоди про асоціацію** між Україною та Європейським Союзом.

У Розділі III Угоди передбачено:

- поглиблення співпраці у сфері міграції;
- взаємодія задля боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, організованою злочинністю;
- співробітництво у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах.

Основним органом координації діалогу між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки є **Підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції Комітету асоціації Україна – ЄС**, засідання якого проводяться щорічно.

У рамках засідань Підкомітету аналізується стан реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму та обговорюються такі питання:

боротьба зі злочинністю та корупцією;

реформування судової системи, системи органів прокуратури та правоохоронних органів;

правове співробітництво;

захист персональних даних;

міграційні ризики, надання притулку та управління кордонами;

боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів і фінансуванням тероризму;

боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів.

На щорічній основі також проводяться засідання **Діалогу з прав людини Україна-ЄС**, які є важливим майданчиком для доведення до ЄС ситуації із правами людини в Україні загалом та стосовно порушень прав людини на окупованих Росією територіях, зокрема в АРК та м. Севастополь.

Діалог у сфері ЮСБ відбувається як на високому політичному, так і на експертному рівнях, останній - через налагодження практичної взаємодії між державними установами України та інституціями ЄС, зокрема з

Європейським поліцейським офісом,

Європейською організацією з питань юстиції,

Європейським управлінням із запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF),

Європейським моніторинговим центром з наркотиків і наркотичної залежності (EMCDDA)

Європейською Агенцією з прикордонної та берегової охорони (FRONTEX).

Поглиблена та всеохопна зона вільної торгівлі (ПВ ЗВТ)

Поглиблена та всеохопна зона вільної торгівлі (ПВ ЗВТ) є частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і однією з найамбітніших двосторонніх угод, які будь-коли укладав Євросоюз

1 вересня 2017 року для співробітництва з торговельно-економічних питань було утворено спеціалізований двосторонній орган – Комітет асоціації Україна-ЄС у торговельному складі. У його рамках діють 4 підкомітети:

Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку;

Підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами;

Підкомітет з питань митного співробітництва;

Підкомітет з питань географічних зазначень.

ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ

ЗТО

- **2020:** \$ 48,1 млрд (↓9,0%).
- **9-2021:** \$ 44,6 млрд (↑36,8%).

Експорт

- **2020:** \$ 21,9 млрд (↓9,4%).
- **9-2021:** \$ 21,8 млрд (↑48,3%).

Імпорт

- **2020:** \$ 26,3 млрд (↓8,7%).
- **9-2021:** \$ 22,8 млрд (↑27,4%).

Сальдо   2020: - \$ 4,4 млрд.

- **9-2021:** - \$ 1,0 млрд.

ТОВАРИ

ЗТО

2020: \$ 42,1 млрд (↓8,1%).

11-2021: \$ 50,4 млрд (↑36,9%).

Експорт 2020: \$ 18,6 млрд (↓10,3%):

- чорні метали – 13,5% (↓20,1%);
- електричні машини – 11,9% (↓4,1%);
- жири та олії – 9,9% (↑19,5%);
- зернові культури – 9,6% (↓32,0%);
- руди, шлаки – 7,8% (↓18,1%);
- насіння і плоди олійних рослин – 6,7% (↓18,5%);
- деревина і вироби з деревини – 5,3% (↓1,3%);
- меблі – 3,5% (↑15,1%).

11-2021: \$ 24,4 млрд (↑51,6%):

- чорні метали – 20,7% (↑133,3%);
- руди, шлаки – 11,7% (↑130,1%);
- електричні машини – 9,7% (↑21,4%);
- жири та олії – 8,4% (↑33,1%);
- зернові культури – 6,4% (↑9,5%);
- насіння і плоди олійних рослин – 5,7% (↑32,3%);
- деревина і вироби з деревини – 5,4% (↑47,2%);
- меблі – 3,4% (↑44,8%).

ТОВАРИ

Імпорт 2020: \$ 23,5 млрд (↓6,2%):

- реактори ядерні, котли, машини – 13,3% (↓6,4%);
- засоби наземного транспорту, крім залізничного – 11,6% (↓16,7%);
- електричні машини і устаткування – 8,4% (↓6,3%);
- фармацевтична продукція – 7,7% (↑15,2%);
- енергетичні матеріали – 6,9% (↓40,4%);
- пластмаси, полімерні матеріали – 5,7% (↑0,1%);
- різноманітна хімічна продукція – 3,4% (↓7,8%);
- папір та картон – 2,5% (↓4,1%).

11-2021: \$ 26,0 млрд (↑25,4%):

- реактори ядерні, котли, машини – 13,4% (↑30,5%);
- засоби наземного транспорту, крім залізничного – 11,4% (↑29,2%);
- енергетичні матеріали – 11,0% (↑53,3%);
- електричні машини – 7,1% (↑5,6%);
- фармацевтична продукція – 6,9% (↑19,8%);
- пластмаси, полімерні матеріали – 6,2% (↑35,9%);
- різноманітна хімічна продукція – 2,8% (↑9,4%);
- папір та картон – 2,4% (↑20,4%).

Послуги

ЗТО 2020: \$ 7,1 млрд (↓14,0%).

9-2021: \$ 5,3 млрд (↑17,8%):

Експорт 2020: \$ 4,3 млрд (↓4,8%).

- послуги у сфері телекомунікацій – 31,9% (↑29,9%);
- транспортні послуги – 25,4% (↓20,5%);
- послуги з переробки матеріальних ресурсів – 23,1% (↓7,5%);
- ділові послуги – 13,2% (↓8,4%);
- послуги з ремонту та технічного обслуговування – 1,8% (↓18,8%).

9-2021: \$ 3,0 млрд (↑8,6%).

- послуги у сфері телекомунікацій – 29,2% (↑10,9%);
- транспортні послуги – 25,3% (↑1,1%);
- послуги з переробки матеріальних ресурсів – 23,2% (↑1,7%);
- ділові послуги – 13,5% (↑14,9%);
- послуги зі страхування – 2,5% (↑267,3%).

Послуги

Імпорт 2020: 2,8 млрд (↓25,0%).

- ділові послуги – 22,4% (↓24,7%);
- транспортні послуги – 19,6% (↓40,1%);
- роялті та інші ПІВ – 15,1% (↓8,0%);
- послуги у сфері телекомунікацій – 13,9% (↑6,7%);
- послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю – 10,4% (↓5,3%).

9-2021: \$ 2,3 млрд (↑36,1%).

- транспортні послуги – 24,2% (↑46,6%);
- ділові послуги – 19,2% (↑27,6%);
- послуги, пов'язані з подорожами – 18,8% (↑127,8%);
- роялті та інші ПІВ – 11,8% (↑33,3%);
- послуги у сфері телекомунікацій – 10,3% (↑9,3%).

Допомога ЄС Україні

1) В рамках співпраці з ЄС на період 2014-2020 роки основним інструментом, у рамках якого надається допомога ЄС є **Європейський інструмент сусідства**

Через Європейський інструмент сусідства Україна, починаючи з 2014 р. кожного року отримує приблизно **200 млн.євро**. Зазначені кошти направляються на розвиток економіки, державного управління та громадянського суспільства в Україні.

2) Крім того кошти Україні надаються через затверджену Європейською Комісією Стратегічну програму допомоги Україні на 2018-2020 роки

У цьому стратегічному документі визначені чотири стратегічні сектори, які стосуються загальних напрямів реформ в Україні, для виконання яких надається допомога ЄС:

Сектор 1: Зміцнення інституцій та належного управління, у тому числі у сфері забезпечення верховенства права та безпеки.

Сектор 2: Економічний розвиток та розвиток можливостей ринку, у тому числі розвиток приватного сектору та покращення бізнес-клімату.

Сектор 3: Покращення сполучення, енергоефективність, захист навколишнього середовища та запобігання зміні клімату.

Сектор 4: Мобільність та контакти між людьми, у тому числі впровадження більш ефективної соціальної політики.

3) Крім того, допомога ЄС надається на виконання положень Угоди про асоціацію в рамках:

245 проектів технічної допомоги ЄС на загальну суму приблизно **384,4 млн. євро**, що реалізуються через національні та регіональні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, механізм “Twinning”, освітню програму “Еразмус+”, “Креативна Європа” та Інструмент ядерної безпеки;

2 програм секторальної бюджетної підтримки на загальну суму **135 млн. євро** у сферах енергетики та державного управління, в рамках яких перераховано **43 млн. євро** до державного бюджету.

4) 8 квітня 2020 р. Європейським Союзом було прийнято рішення про надання фінансової підтримки Україні у боротьбі з COVID-2019 на суму близько 190 млн. євро.

Зазначена
допомога
спрямовано
на:

Підтримку охорони здоров'я.

Підтримку економіки України, зокрема через підтримку малого та середнього підприємництва та фермерських господарств.

Забезпечення ліквідності малого та середнього підприємництва (МСП).

Підтримку вразливих груп населення.

Підтримку сходу та півдня України

5) Європейська Комісія також виділяє гуманітарну допомогу Україні на потреби населення, яке постраждало від агресії РФ.

6) 22 квітня 2020 р. Європейська Комісія оголосила про виділення **додаткової макро-фінансової допомоги Україні** у розмірі **1,2 млрд. євро**, яка буде спрямована на підтримку економічної стабільності та платіжного балансу нашої держави. Зазначені кошти також допоможуть гарантувати макроекономічну стабільність України.

